

'We make high-end affordable'

In de luisterruimte staan de GoldenEar Triton Reference luidsprekers. U heeft ze kunnen beluisteren op de XFI show en in Brussel. More Music kenmerkt zich onder andere door een bovengemiddeld demonstratiegeluid op elke show waar ze aan deelneemt. Ze hebben dus altijd de goede match tussen de apparatuur en tussen de luidsprekers en de ruimte. De hele set rondom de nieuwe GoldenEar Triton Reference staat hier integraal in de luisterruimte, compleet met de Aurender A10 netwerk streamer/server, de Moon 600i v2 en Shunyata-bekabeling. Don't fight success!

Hoewel Sandy Gross aan de Hopkins University theoretische fysica studeerde was hij toch uiteindelijk méér geïnteresseerd in het bedenken van concepten en producten. Ten tijde van zijn studie was hij al een audiofiel en verzamelde de allerbeste tube-apparatuur van die tijd. Denk even aan de Marantz 8b en de McIntosh MC30. Het was de tijd dat er 'iets nieuws kwam' en audiofielen massaal afscheid namen van deze fraaie apparaten, die vervolgens een plaats kregen bij de (met name Japanse) muzikliefhebbers die wisten dat niet elke transistorversterker zomaar beter is dan de 'golden age' elektronica van weleer. Gross richtte vervolgens Polk Audio op en bouwde de bekende en populaire Polk Monitor 10. Een stukje van de inspiratie kwam van de KLH Model Nine. Gross was vooral gecharmeerd van de imaging en het feit dat deze luidsprekers erg live kunnen klinken. De KLH was een elektrostatische full range weergever. In 1988 verliet Gross Polk om zich bezig te gaan houden met een andere grote ambitie, namelijk het maken van films.

Voor film en muziek

Na het filmavontuur richtte Gross Definitive Technology op. In de vorm van de BP2000 (1995) ontstond hier het basisconcept van een luidsprekerdesign dat ook weer terug te vinden is in de GoldenEar-producten. Een smalle behuizing vanwege de

imaging en een powered subwoofer. Ook Infinity had indertijd zo'n systeem in de vorm van de Prelude. In 2009 verliet Gross vervolgens Definitive Technology. Daarna werd het GoldenEar-concept bedacht. Gross heeft altijd geloofd in weergevers met een ingebouwde actieve subwoofer. Er is dan een betere integratie en je kunt natuurlijk een zeer indrukwekkende en diepe laagweergave bereiken. Dat maakt de GoldenEar-luidsprekers zowel geschikt voor film als voor muziek. Ook de inzet van een AMT-driver (Air Motion Transformer) draagt bij aan de kwaliteit van de GoldenEar-systemen. Gross is daar voorstander van, want veel dome-tweeters hebben problemen met 'ringing'. GoldenEar slaat toe in een tijd dat er toch enige zorgwekkende ontwikkelingen zijn binnen de audio-markt. Een issue wordt gevormd door de huidige exorbitante prijsniveaus van een aantal hifi-producten. Je vervreemdt daarmee een nieuwe generatie, die straks de high-end gedachte moet gaan dragen en voortzetten. Daarnaast levert het veel producten op met een extreem slechte prijs/kwaliteitsverhouding. Sommige dure producten presteren zéér goed en de prijs is verklaarbaar vanuit investeringen, research en de state-of-the-art prestaties. Denk onder andere aan Rockport, Magico, Wilson, TAD en YG-Acoustics, waar investeringen in nieuwe materialen en productietechnieken miljoenen dollars kosten. Dat gaat dan over luidsprekers waar veel vooruitgang is geboekt. Exorbitante prijzen voor elektronica zijn, gezien de stand van innovatie binnen dat terrein, vrijwel niet te rechtvaardigen. Een deel van het onbetaalbare spul zet in verhouding een niet uitzonderlijke prestatie neer en dient alleen maar om geld te verdienen aan volk zonder oren in het verre oosten. De tweede ontwikkeling is dat fraaie merken opgekocht worden door investeerders, die meestal alleen de goede naam te gelde willen maken. Ze hebben geen greintje verstand van audio, muziek en de markt, maar zien alleen dollartekens. De oorspronkelijke oprichters waren vaak bevlogen met audio. Nu moeten producten zo goedkoop mogelijk gebouwd worden en in grote aantallen

verkocht. Soms kan een investment company ook een gunstige invloed hebben op producten.

Een keuze

Het aardige van GoldenEar is dat haar producten worden ontworpen en gebouwd door mensen die volledig thuis zijn in muziek en high-end audio. De bedoeling is dat deze luidsprekers een zeer hoog prestatieniveau voor zeer acceptabele en geloofwaardige prijzen moeten realiseren. Bij GoldenEar was het best nog een discussie of het bedrijf niet mee zou moeten gaan in de pathologische ratrace naar luidsprekers van twee ton of veel méér, teneinde aan het statusgevoel van een bepaalde groep consumenten te kunnen voldoen. Dat is een keuze. Enerzijds tussen geld verdienen door het manipuleren en exploiteren van spijzieke geesten middels het bouwen van producten die niet per definitie beter presteren. Anderzijds door je te richten op echte muziek- en filmfiethebbers die een intrinsieke waardering hebben voor apparatuur met zeer goede prestaties en een vriendelijk prijskaartje. De onderstaande review gaat onderzoeken of er ook high-end te bouwen is voor redelijke prijzen. De review betreft alleen de GoldenEar Triton Reference. De andere producten worden niet beoordeeld, maar wél kort besproken.

GoldenEar Triton Reference

Het topmodel van GoldenEar heeft een hoogte van 1.50 meter, weegt ongeveer 60 kilo en komt in een zeer fraaie high gloss zwarte pianolak finish. De behuizing is smal en diep en dat heeft te maken met het willen bereiken van een zodanige afstraling dat de luidsprekers volledig in 'de ruimte verdwijnen'. Het ingebouwde subwoofer-systeem heeft een eigen versterker met DSP en een continuvermogen van 1800 Watt. Die DSP zorgt voor de perfecte integratie tussen de subwoofer en de mid/hoog-sectie. Die mate van integratie is veel lastiger te bereiken met losse subwoofers, onder

andere door faseverschillen. Het passieve deel van de Triton Reference bestaat uit twee 6-inch mid/bass drivers en de gevouwen ribbon driver voor het hoog (AMT). Deze drivers staan in een D' Appolito configuratie. Het passieve gedeelte van de Reference wordt aangestuurd met een externe versterker naar keuze, die tussen de 20-750 Watt mag ontwikkelen. Deze luidspreker is dus eventueel ook aan te sturen met een laagvermogen buizenversterker. Het subwoofer-deel van deze Triton Reference is gebouwd in een 'behuizing binnen de behuizing'. Daarin bevinden zich een drietal actieve 6x10 inch long-throw sub-bass drivers. Daarnaast een viertal planar infrasonic radiators. De constructie biedt veel nieuwe design-features, zoals interne bracing die de behuizing haast volledig resonantievrij maakt. Het resulteert allemaal in een frequentiebereik dat recht is vanaf 20 Hertz, maar doorzet naar 12 Hertz. Aan de andere kant van dit spectrum wordt de 35 kHz aangetipt. Dat is een indrukwekkend bereik, dat weggelegd is voor een beperkt aantal (doorgaans veel grotere) systemen van ongekeerde kwaliteit. Vooral die bas-extensie is muzikaal gezien uiterst belangrijk. Muziek wordt voortgebracht door instrumenten die grondtonen produceren. Die krijgen opeenvolging in de harmonischen en dat mechanisme draagt bij aan de mate waarin we de echtheid en natuurlijkheid van de muziek waar we naar luisteren ervaren. De eerste harmonischen van veel orkestinstrumenten beginnen concreet bij ongeveer 250 Hz. Veel kleinere en middelgrote luidsprekers in de markt slaan de laagste grondtonen over of geven die te zacht weer, waardoor we nooit echt horen hoe muziek is opgebouwd. Aan de andere kant zijn er natuurlijk een aantal instrumenten die minder diepe grondtonen hebben en dus prima te reproduceren zijn met kleinere luidsprekers. Maar er gaat natuurlijk niets boven Mahler of Bach vanaf echte full range systemen. Voor veel filmmuziek, synthesizer-materiaal en moderne dance-music biedt een full range systeem dan ook extra dimensies.

Moon

Om de deelactieve GoldenEars aan te sturen is de nieuwe Moon Evolution 600i v2 ingezet. Deze versterker kan 125 Watt vermogen ontwikkelen in een 8 Ohm load en dat is voor de GoldenEar ruimschoots voldoende. De Moon wordt zogenaamd high-level aangesloten (via de luidspreker terminals) op de Reference. In de GoldenEar wordt een afgeleide gemaakt van dit high-level signaal en dat gaat naar de ingebouwde versterker. Er zijn natuurlijk verschillen tussen de 600i en de nieuwe 600i v2. Voorbeelden zijn dat Moon haar eigen ontwikkelde uitgangstransistoren gebruikt en dat de versterker nu een 520-staps volume control heeft (M-eVOL2). Handig is de door de gebruiker instelbare begrenzing van het maximale volume voor elke line-ingang (M-Lock). Sommige gebruikers hebben namelijk de gewoonte om het volume steeds verder open te draaien als ze even niets horen. Vervolgens zetten ze dan de ingangselector op de spelende bron, schakelen ze de tape-monitor om of starten ze de cd-speler. Versterkers en/of luidsprekers kunnen dan in rook opgaan. Het theatersysteem in luister ruimte 2 heeft daarom een deadlock. Als er een onbevoegd persoon op 60 cm afstand van de terminal komt die het theater bedient, gaat de hele boel automatisch op hold. Want, als jij even de popcorn aansleept, draait een ander zonder na te denken 25.000 Watt aan RMS-vermogen open. De Moon 600i v2 heeft trouwens een throughpass theater ingang. Het volume wordt dan geregeld door de theaterprocessor. RS-232, de IR-input en de 12Volt-

trigger maken dat een grote hoeveelheid van deze Moon versterkers de basis kunnen vormen voor een Dolby Atmos systeem. De 600i v2 komt met de FRM-3 remote. Moon heeft nagedacht over het display. Het is gebruikelijk om audio-apparatuur op afstand te bedienen. Dan is het ook handig als je zo'n display op enige afstand kunt lezen. Dat lukt met zo'n Moon nog op twintig meter. Moon apparatuur kenmerkt zich door de extreem solide constructie. Hier geen torderend blik, maar het lijkt of elke Moon van massief staal is. De technische reden is het reduceren van externe trillingen. Psychologisch gezien krijgt u voor de pin-transactie een tegenwaarde in de vorm van een zeer solide en zware constructie en een mooi design. Het gewicht zit natuurlijk voor een groot deel in de twee enorme ringkerntrafo's. Deze versterker is dual-mono, dus elk kanaal heeft een eigen AC en DC-voeding.

Aurender

De set rondom de GoldenEar Triton Reference en de Moon 600i v2 werd aangestuurd door onder andere de nieuwe Aurender A10 en er is ook nog geluisterd naar vinyl. Een modern manier van naar muziek luisteren is er niet. Een platenspeler en een netwerk streamer/server. De A10 is bijzonder omdat deze komt met een ingebouwde dac. Het Koreaanse bedrijf zet in op de AK4490 Verita chips (elk kanaal heeft een eigen converter). De machine draait pcm, dsd en MQA. Via USB is het mogelijk om een externe dac in te zetten. Dat is feitelijk niet de bedoeling van de A10, die ook als voorversterker kan worden gebruikt en daarom komt met een fraaie fysieke remote control. De interne harde schijf heeft een capaciteit van 4Tb. Gekozen muziek wordt eerst opgeslagen in de 120 Gb SSD en vandaar afgespeeld. Als er muziek wordt afgespeeld, dan stopt de interne harde schijf en kan dus geen storingen veroorzaken. De A10 wordt bediend met behulp van de Conductor

app die draait op een iPad. Muziek wordt toegevoegd vanaf een USB-drive, vanuit een NAS of computer. Smart Copy is onderdeel van de Conductor app en kan data vanaf een NAS of computer binnenhalen. Er is ook een 'Clone Aurender' functie. De bedoeling daarvan is voornamelijk om de volledige content naar een andere Aurender over te zetten. Het is niet direct de bedoeling van Aurender dat de user een back-up maakt van de content. Feitelijk dient de user een bron te hebben met content (op een NAS of computer), zijnde de originele gekochte of geripte bestanden. Die kunnen dan binnengehaald worden op de Aurender. Mocht er iets misgaan met de harde schijf van de Aurender, dan kan er altijd weer een kopie vanaf de externe bron naar de nieuwe schijf worden gemaakt. De A10 kenmerkt zich door een enorme gebruiksvriendelijkheid en sublieme geluidskwaliteit. Het is simpelweg plug & play en het apparaat is zeer degelijk en luxe uitgevoerd. De A10 kan ook streamen, bijvoorbeeld vanaf Tidal en Qobuz en kan bestanden afspelen van een externe NAS. Er was moeiteloos te koppelen met de 80 Tb NAS van de luisterruimte. Het grote voordeel van zo'n server is dat je op de iPad een volledig overzicht hebt van de hele cd-collectie en razendsnel kunt zoeken, selecteren en afspelen. Dat is vaak handiger dan het zoeken naar een cd'tje in een semi-geordende collectie van 120.000 schijven ergens in een duister archief. Kwalitatief is er in deze tijd ook nauwelijks een geluidsmatig verschil of er afgespeeld wordt vanaf een cd-loopwerk of vanuit een SSD/harde schijf en het signaal gaat meteen van de bron naar de dac buiten het netwerk om.

Shunyata

More Music demonstreert de set met Shunyata bekabeling. Omdat deze review over GoldenEar gaat, blijft de bespreking van deze kabels ook kort. Ingezet werden de Alpha XLR, de nieuwe Delta NR C15 (power), de Alpha C15 (power) en de

Alpha met gold spades (luidspreker). Onder de luidsprekers de Cerabase Slimline voeten van Finite Elemente. Shunyata bouwt niet alleen kabels voor de consumentenmarkt, maar ook voor professionele toepassingen in studio's. Denk aan Skywalker, Sony en Mobile Fidelity. Het bedrijf maakt ook kabels voor medische toepassingen. Caelin Gabriel richtte het bedrijf in 1997 op met de bedoeling om kabels te maken die de invloed van ruis op audio-, video en andere signalen te verminderen. Het bedrijf heeft vele patenten op basis van ontwikkelde technieken. Bijvoorbeeld het gebruik van holle geleiders en een speciale bevestigingstechniek van kabels met connectoren. Het zou een complete review kosten om diep in te gaan op die technieken. Maar, de set is beluisterd als geheel met de aangeboden kabels en elektronica.

Luisteren

Het systeem rondom de GoldenEar Triton Reference is niet moeilijk om op te zetten. Vanzelfsprekend is er een relatie met de akoestiek en de plaatsing, maar als die factoren kwalitatief ingevuld zijn, dan is de Triton Reference geen lastige luidspreker. Ook niet met betrekking tot de keuze voor een versterker. Er zullen met veel kwalitatief goede versterkers goede resultaten kunnen worden bereikt. Het systeem draaide hier op solid state en buis (SET en andere principes). De vuistdikke en verder voortreffelijk presterende kabels van Shunyata vormden een uitdaging. Feitelijk geschikt voor opstellingen waar zowel de luidsprekers als de audioracks rondom ruimte bieden en toegankelijk zijn. De GoldenEar Triton Reference biedt op het achterpaneel een regelaar om de balans tussen het laag en het hoog/midden goed in te kunnen regelen. Het gebied tussen de 20 Hz en 250 Hz kan, indien dat te dominant aanwezig is, het geluid modderig en dik maken. Met een geschikte cd of track vanaf de Aurender hoor je ogenblikkelijk hoe die instelling hoort te zijn. Als het fout is, dan verlies je snelheid en een stukje slankheid in het laag. Ook kan de Triton Reference een enorme energie in

het laag leveren en dus bepaalde onvolkomenheden in de akoestiek blootleggen. De balans kan goed zijn, maar door de akoestiek kunnen er dan pieken en dalen in het laag ontstaan. De juiste plaatsing kan deze akoestische problemen gedeeltelijk verminderen, maar uiteindelijk dient u te investeren in een goede akoestiek. Maar dat geldt voor vrijwel alle luidsprekers. Het is dus zeker een systeem dat de nodige aandacht vraagt tijdens de plaatsing en voor wat betreft de relatie met de akoestiek. De Triton Reference kan de enorme energie van een groot orkest geloofwaardig en met de juiste balans presenteren, maar dat vraagt om advies en inzet van een dealer met de nodige kennis en ervaring. Dat full range karakter is natuurlijk de belangrijkste USP (unique selling point) van deze Triton Reference. Deze GoldenEar doet dat voor een betrekkelijk acceptabele investering en kan klassiek, rock, dance en disco geloofwaardig neerzetten. Met veel luidsprekers lukt dat simpelweg niet. In de luisterruimte veroorzaakte de Triton Reference in ieder geval geen akoestische problemen. De frequentiecurve was nagenoeg lineair met gelijke looptijden en nagalm voor alle frequenties. De gebruikelijke 'audiofiele' termen aftastend speelde de set met een uiterst diep en fraai laag, waarbij er op geen enkele manier sprake van was dat het systeem stond te 'dreunen' of uit balans zijnde laagcontent presenteerde. Deze luidspreker laat alleen laag horen als dat daadwerkelijk in de opname zit. Samen met de Moon is er veel detail, een enorme dynamiek, een fraaie klank, een voortreffelijke weergave van het middengebied (hier ligt een afhankelijkheid met de aangesloten versterking), een goede plaatsing en het geluid is vrij van de luidsprekers.

Enorm fijn en bevredigend

Toch raakt de bovenstaande beschrijving niet helemaal wat zo'n GoldenEar doet. Er is hier ook ruime ervaring met een van de kleinere GoldenEar modellen en die

heeft eenzelfde soort karakter als deze grote Triton Reference. Het is namelijk kenmerkend dat de GoldenEar-luidsprekers iets hebben van 'easy going'. Ze maken op een makkelijke en toegankelijke manier muziek. Je kunt er gewoon alles op draaien. Daar zit een verschil met een aantal zeer kostbare high-end luidsprekers. Die vragen vaak veel meer van je concentratie, zijn vaak preciezer, zijn soms homogener, gaan een streepje verder in focuseren en zetten een net iets stabielere stage neer. Wellicht heeft de Triton Reference een streepje minder rust en autoriteit, het is wél een luidspreker met een heel toegankelijk karakter. De Triton Reference scoort heel hoog op vrijwel alle audiefiele parameters, maar neemt je op een heel toegankelijke manier mee met het muzikale gebeuren. Voor een top high-end systeem ga je speciaal zitten. Dat kan uiteraard ook met de GoldenEar Triton Reference, maar het is ook een luidspreker die je gewoon aan kunt zetten terwijl je van alles doet en dan toch de volledige essentie van de muziek kunt ervaren. Er is een soort gemak en natuurlijke flow. De Triton Reference is niet de super nauwkeurige studio-monitor, maar veel meer een soort high-end entertainmentsysteem. Het is enorm fijn en bevredigend om naar deze luidspreker te luisteren en de set geeft erg veel plezier. Luidsprekers horen in feite full range te zijn. Er gaat niets boven een weergever die dat kan. Vroeger was dat ook de ultieme uitdaging. In die tijd bouwde ondergetekende actieve weergevers met JBL 2245-woofers en een servo controller. Dat laag, uit een systeem met vier van die woofers, was werkelijk adembenemend. Bij een testsignaal met een frequentie van 8 Hz hoorde je de woofers gewoon tellen. Tijdens de loop van de evolutie zijn er dingen fout gegaan. Er kwamen steeds kleinere systemen, die uiteindelijk begonnen weer te geven vanaf 50-80 Hz. Draai dan maar eens *Liszt Prelude & Fugue on Bach* (Reference Recordings, Felix Hell HRx-series) op de GoldenEar Triton Reference. Dat is indrukwekkend. Puur plezier en dan weet je dat je zo'n systeem gewoon nodig hebt. Het biedt de haast ultieme sensatie om muziek op zo'n manier te beluisteren. Hoewel de Reference bij de wat grotere luidsprekers hoort, is het ding feitelijk nog zeer bescheiden van afmetingen. Vooral met betrekking tot breedte en diepte.

Conclusie

Is er high-end te bouwen voor redelijke prijzen? Ja, dat lukt Andrew Jones zelfs met een monitor van nog geen 300 euro. De GoldenEar Triton Reference leert ons hoe luidsprekers feitelijk horen te zijn. Full range systemen die simpelweg elke frequentie op niveau weer kunnen geven. Als je daarnaar luistert weet je meteen wat er al jaren mankeert aan het merendeel van de luidsprekers in de markt. Dat full range karakter hoort bij de grote USP's van deze luidspreker. Het geeft iets terug wat al jarenlang ontbreekt, vooral bij de meeste kleinere weergevers in de markt. De Triton Reference heeft een prijs. Dat is best serieus geld, maar vanuit een allesomvattend perspectief is het haast onmogelijk om een completer systeem te kopen voor dat geld. De Triton Reference doet haast alles en zet veel duurdere luidsprekers voor schut. Alleen voor degenen die het uiterste op het gebied van resolutie, staging, focussing, autoriteit, precisie en rust willen is er een select groepje luidsprekers in de markt beschikbaar. Vraag alleen niet naar de prijs. Het is soms lastig te beoordelen vanuit welke technische achtergrond bepaalde eigenschappen van luidsprekers ontstaan. Maar de Triton Reference heeft iets bijzonders. Een soort meegaandheid en flow die het luisteren enorm aangenam maakt, maar tegelijkertijd binnen de belangrijkste eigenschappen die high-end luidsprekers behoren te hebben. GoldenEar doet daarmee wat in deze tijd uiterst belangrijk is. Zeker voor het behoud van high-end audio. Ze bouwen voor redelijke en begrijpelijke prijzen enorm overtuigende luidsprekers. Daarmee enthousiasmeer je nieuwe doelgroepen en zeker de (iets oudere) jeugd. Als je nou gewoon een enorme muziekiefhebber bent en je zoekt naar topprestaties in weergave voor een acceptabele prijs, dan staat deze GoldenEar Triton Reference bij de dealer te wachten.

Ruud Jonker

PRIJS
GOLDENEAR TRITON REFERENCE € 9.995 PER PAAR

MORE MUSIC, TEL: 0346-211919
E-MAIL: INFO@MOREMUSIC.NL, WWW.MOREMUSIC.NL

» END